

Projekt „Eesti 20. sajandi (1870–1991) sõjalise ehituspärandi kaardistamine ja analüüs”

Ollepa (Võhma/Sagevere/Arkma/Kabala) varulennuväli Türi vallas Järvamaal

Sisukord

1. Kohustuslikud andmed.....	2
2. Asukoha skeemid	3
3. Fotod.....	10
4. Täiendav info.....	59

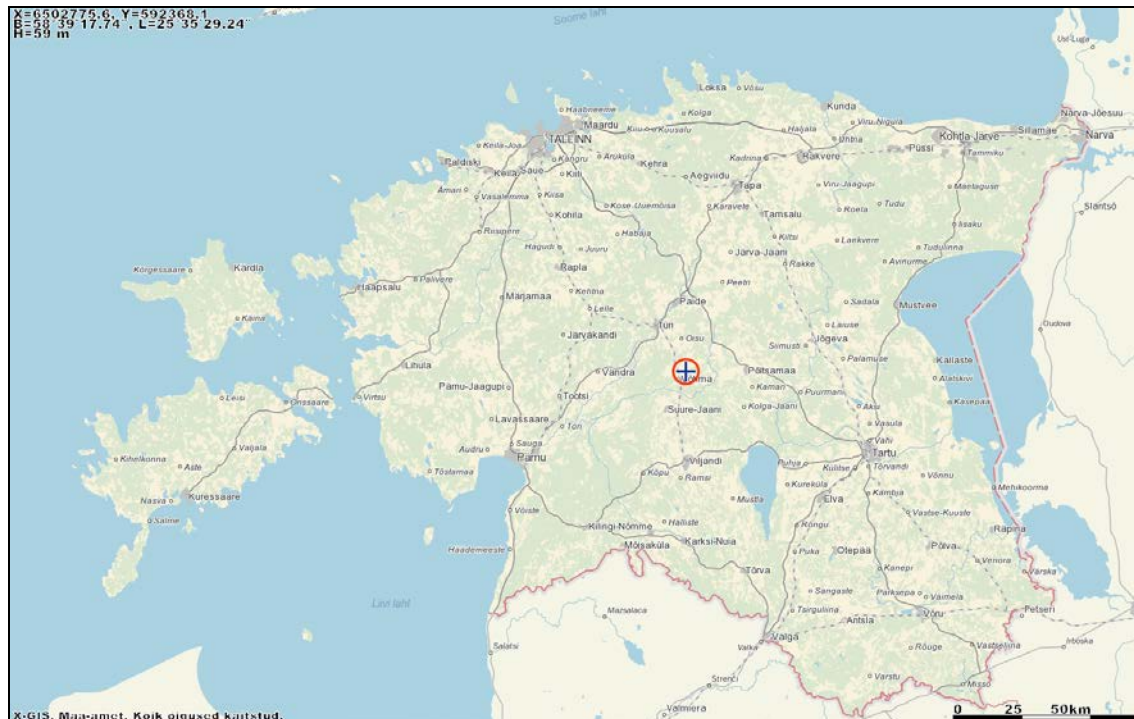
Koostajad:
Ain Tähiste, Mart Mõniste

**Kärdla
2016**

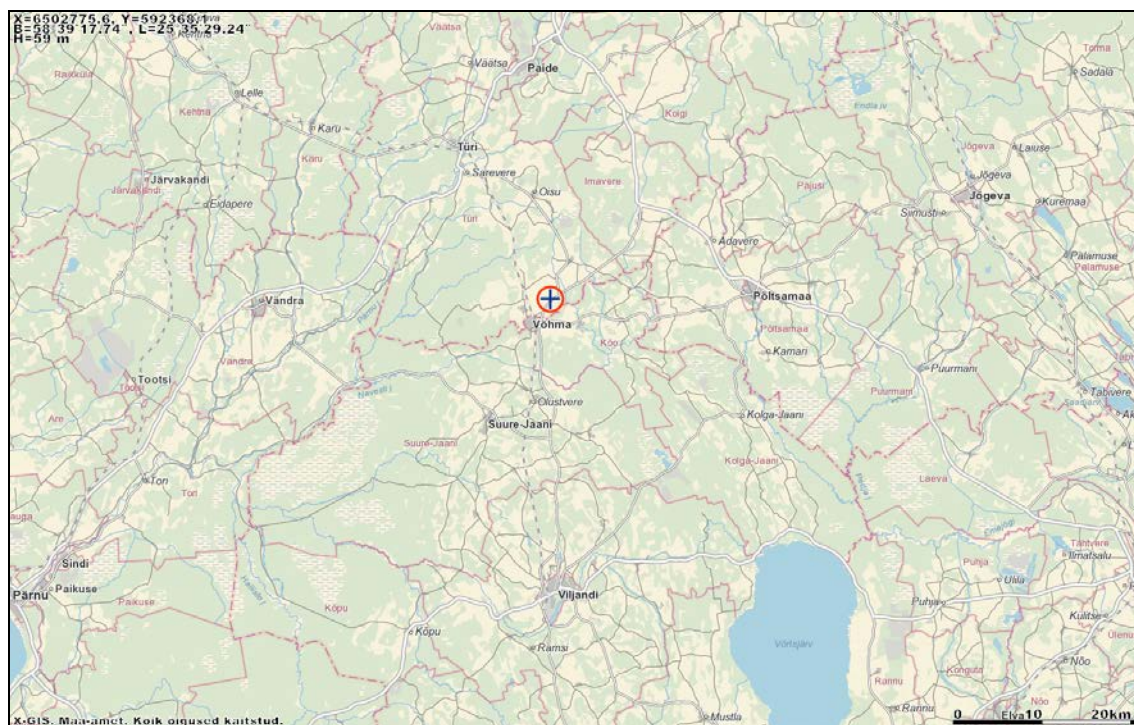
1. Kohustuslikud andmed

1.1	Algne nimetus	Võhma lennuväli
1.2	Hilisem(ad), sh praegune(sed) nimetus(ed)	Asub Järvamaal Ollepa külas, kasutatud ka Sagevere, Arkma, Kabala nime. Võhma asub Viljandi maakonnas
1.3	Aadress	Järva maakond, Türi vald, Ollepa küla. Lähiaadress: Lennuvälja (88 ha), tunnus: 27101:003:0014 Lähiaadress: Tooma (25 ha), tunnus: 27101:003:0088
1.4	Koordinaadid	58°39'17.97", 25°35'29.5" 6502782.9,592372
1.5	Algne teave, sh ajalugu	Radarid, angaarid ja kasarmuhoone kuulusid õhukaitse üksikule raadiolokatsiooniroodule (omaette väeosa, s/o 74190). Lennuväli oli pikka aega Tartu 196. transpordilennuväepolgu varulennuväljaks (vähemalt siis, kui see veel An-12-tega lendas). 1980. aastatel kasutas seda hajutus- ja varulennuväljana Jekabpils hävituspommitajate polk. Muidugi kasutasid seda ka Viljandi kaugluurajad-diversandid.
1.6	Praegune funktsioon	kasutuseta
1.7	Seisukorra hinnang	Kasarmuhoone on kokku lükatud ja muudetud jäätmevõtteks. Territooriumil tehakse uudismaad, juuritakse puid ja küntakse juurde uut põldu. Üks radarimägi on osaliselt ära veetud.
1.8	Ümbruse lühikirjeldus	Võhma linn 3 km, Türi 19 km, Põltsamaa 22 km, Viljandi 32 km
1.9	Joonised	Hoonete ja asukoha skeemid (14)
1.10	Fotod	Tänapäevased fotod (98)
1.11	Seotud ehitised	
1.12	Põhiüksus	
1.13	Lisateave	Lisaks viiele suuremale lennuväljale kuulusid õhujõududele veel varulennuväljad Järvamaal Nurmsis ja Arkma-Ollepal (viimases asus ka lokaatori jaam) ja Viljandimaal Suislepa (Obrikul). Võhma lennuväli (ka Kabala-Ollepa lennuväli) oli Võhma linnast 4 km põhja pool olnud NSV Liidu sõjaväe varulennuväli. Lennud lennuväljal lakkasid külma sõja lõpus. Eesti taasiseseisvumise järel lennuväli likvideeriti.
1.14	Töö teostamise aeg	Välitööde aeg 25.10.2016
1.15	Koostaja andmed	Ain Tähiste, Mart Mõniste

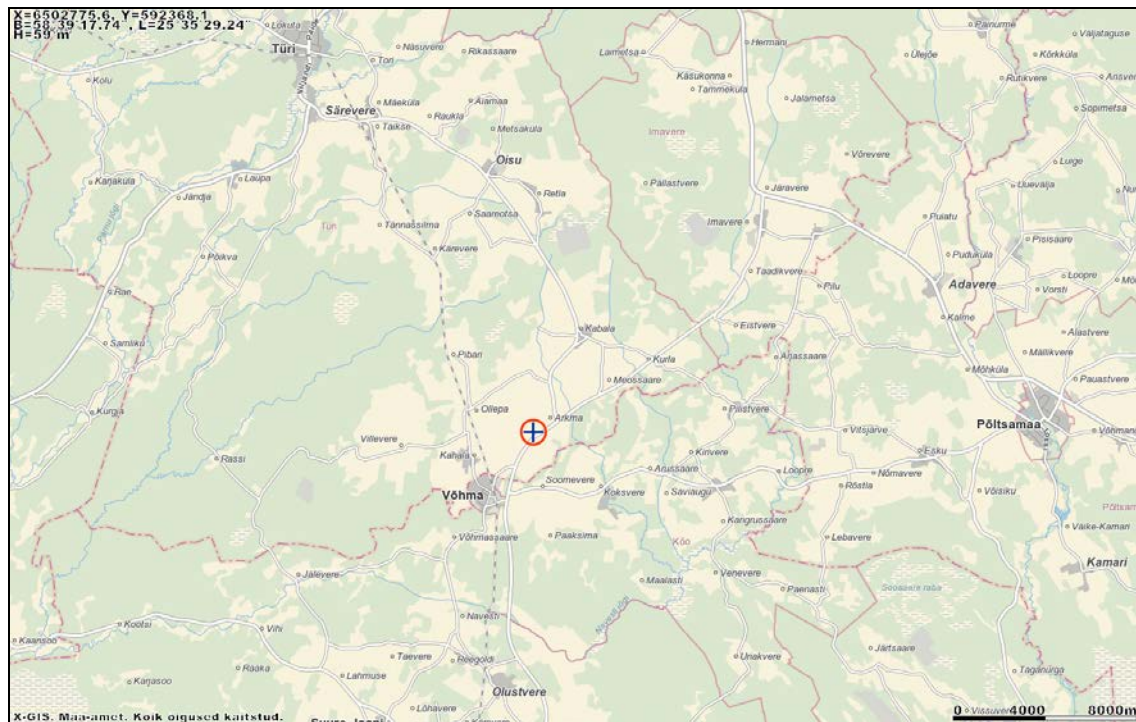
2. Asukoha skeemid

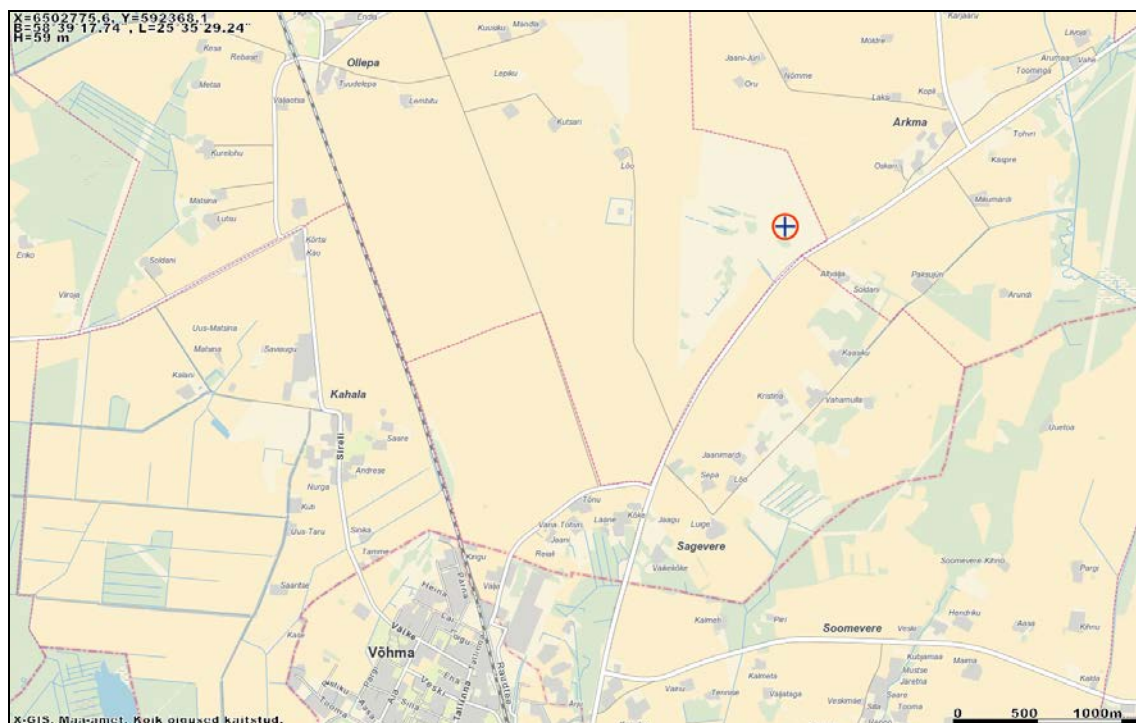
Skeem 1. Ollepa (Võhma) lennuväli Järvamaal Türi vallas. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

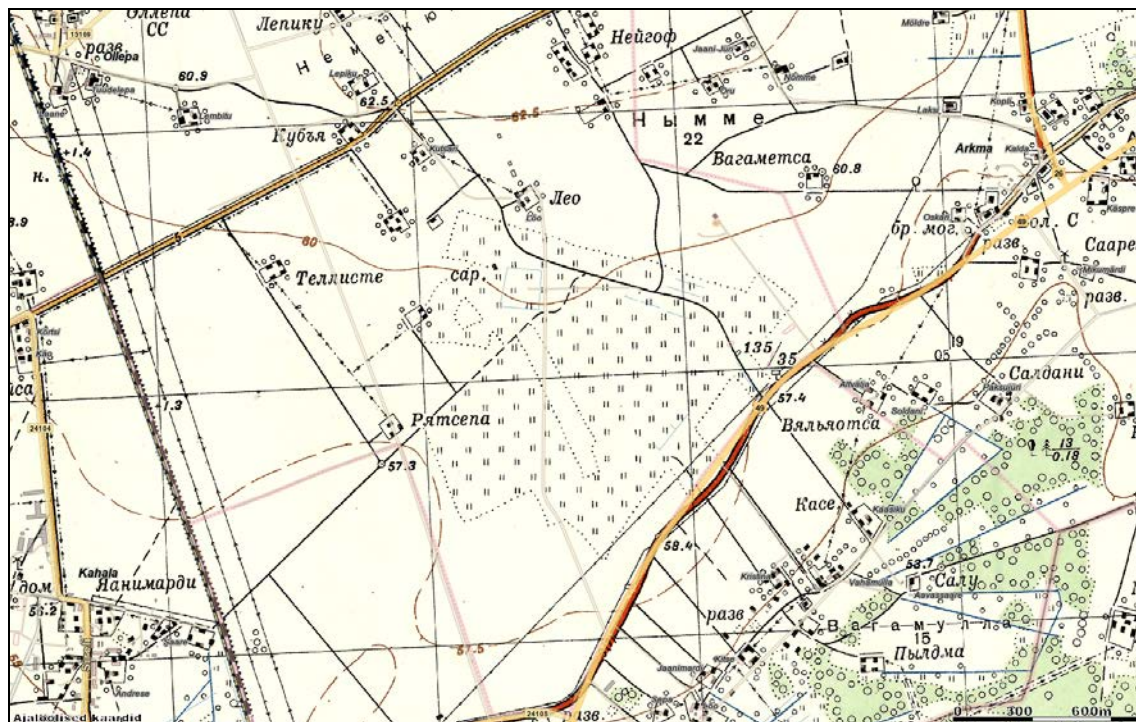
Skeem 2. Ollepa (Võhma) lennuväli Järvamaal Türi vallas. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 3. Ollepa (Võhma) lennuväli Järvamaal Türi vallas. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

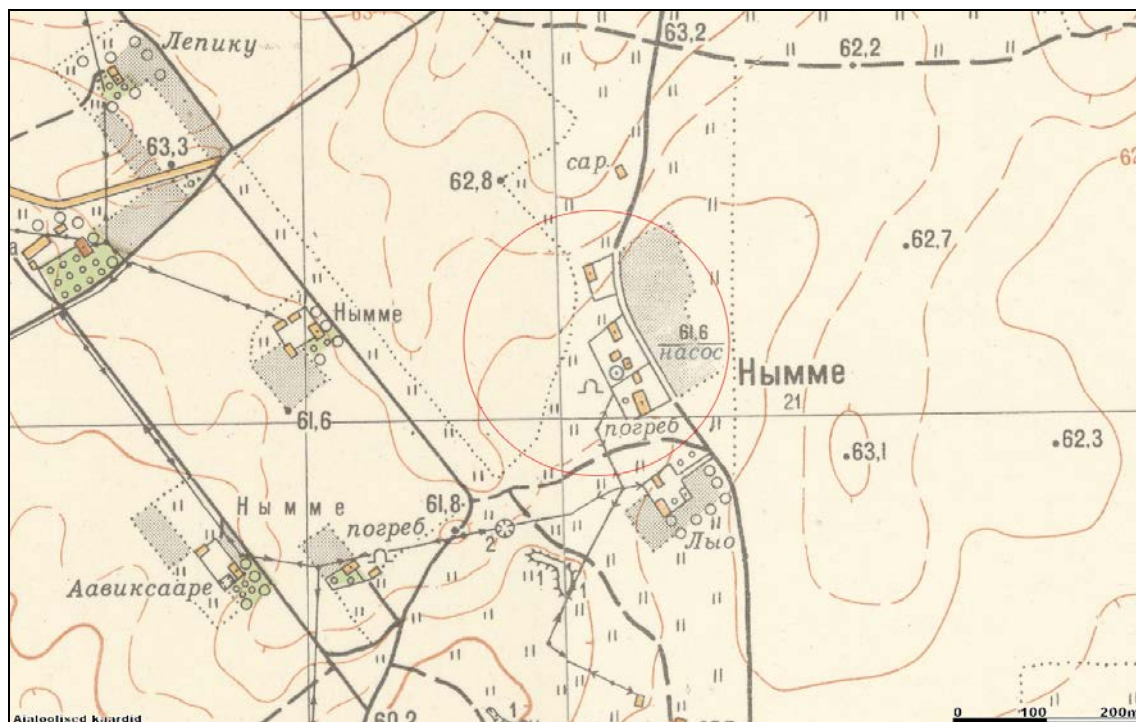

Skeem 4. Ollepa (Võhma) lennuväli Järvamaal Türi vallas. Jämedam punane joon on maakonna piir, Võhma asub naabermaakonnas. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 5. Ollepa (Võhma) lennuvälja ala 1947. aasta kaardil.

Allikas: Maa-ameti Geoportaal

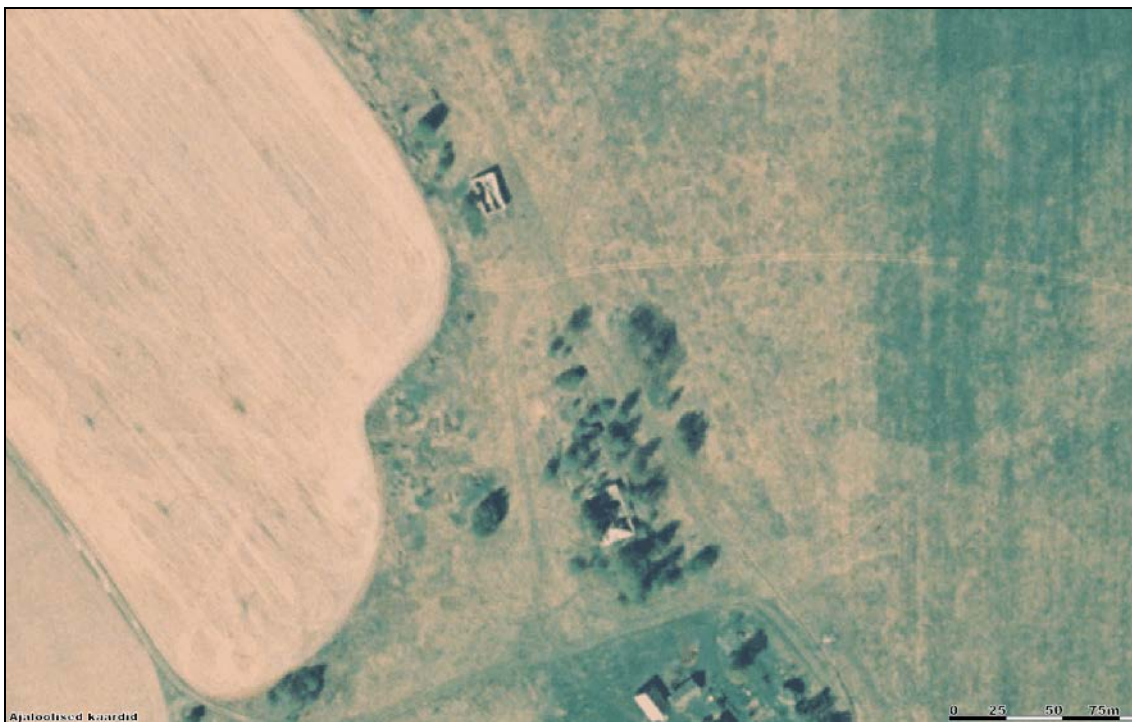

Skeem 6. Ollepa (Võhma) lennuvälja linnak 1971. aasta kaardil.

Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 7. Ollepa (Võhma) lennuvälja (radarijaama) linnak 2000. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 8. Ollepa (Võhma) lennuvälja linnak 2000. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

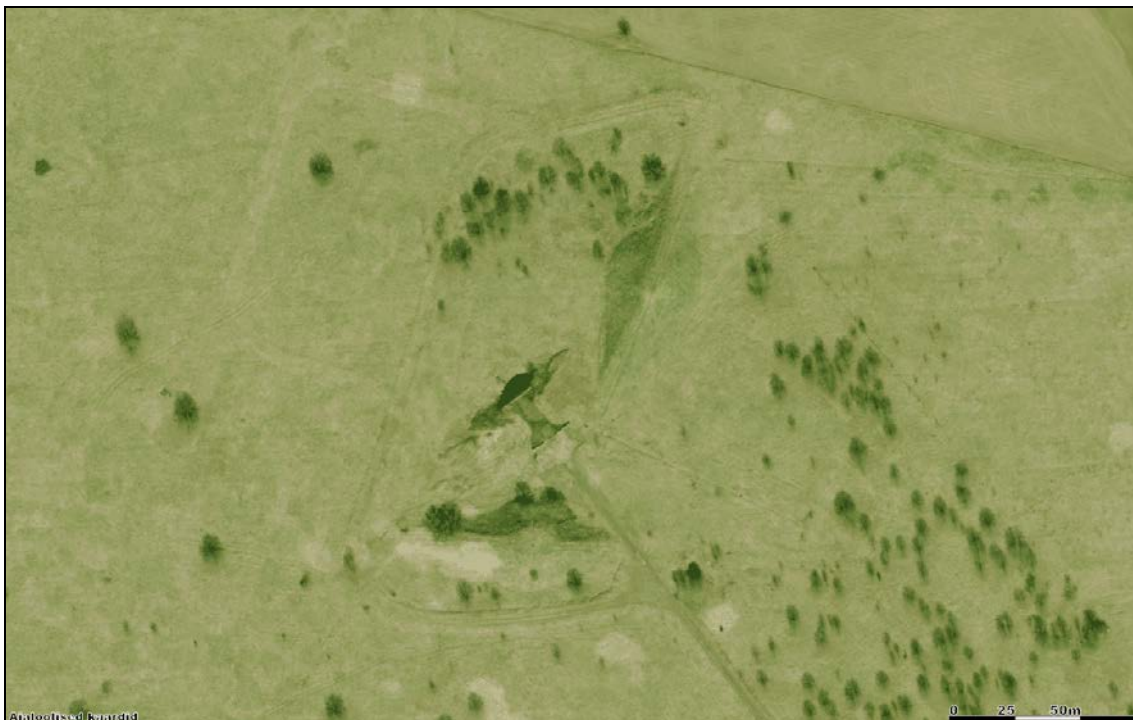
Skeem 9. Ollepa (Võhma) lennuvälja (radarijaama) linnak 2005. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

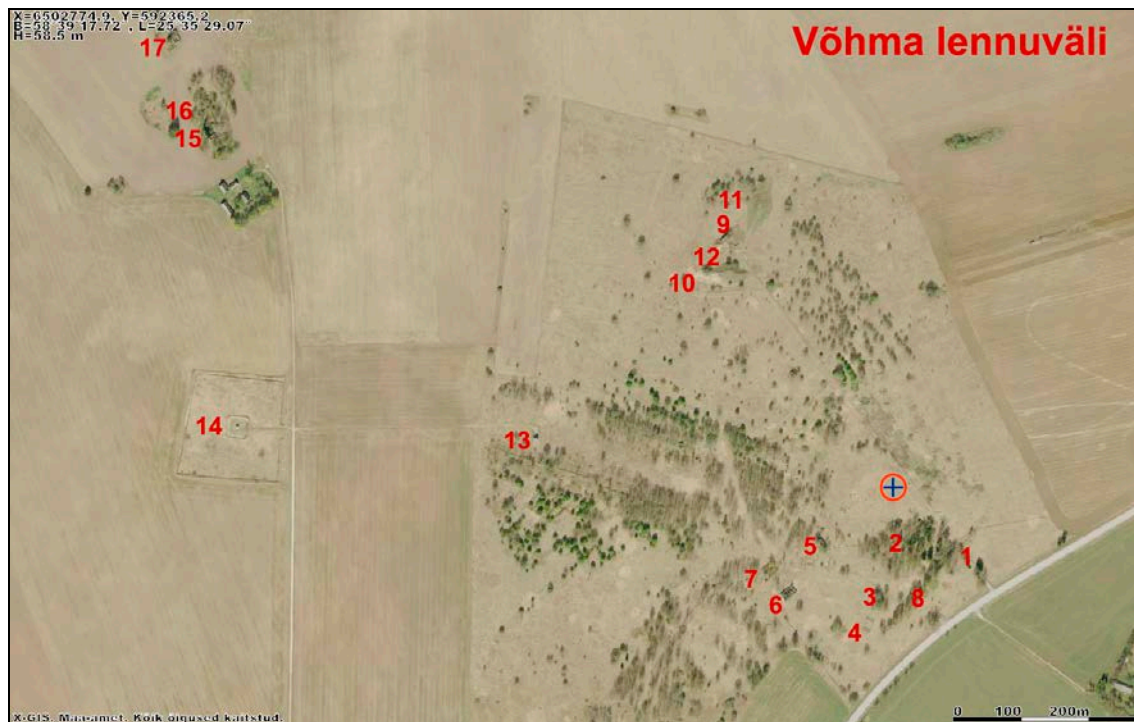
Skeem 10. Ollepa (Võhma) lennuvälja linnak 2005. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

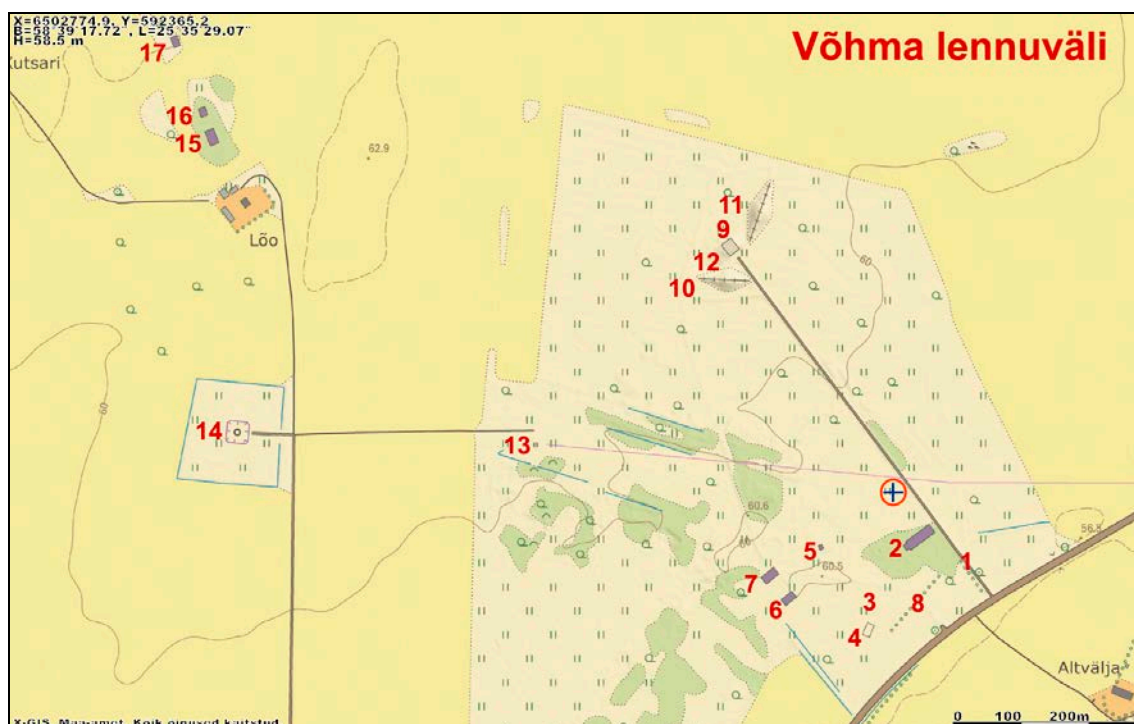
Skeem 11. Ollepa (Võhma) lennuvälja (radarijaama) linnak 2010. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 12. Ollepa (Võhma) lennuvälja radarimäed 2010. aasta aerofotol. Põhjapoolne mägi on terve, loetav on teedevõrk.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 13. Ollepa (Võhma) lennuvälja objektid. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 14. Ollepa (Võhma) lennuvälja objektid.. Maa-ameti Geoportaal

1 - sissesõidutee, peavärava koht	10 - radarimägi (terve)
2 - kasarmu rusu	11 - radarimägi (osaliselt äraveetud)
3 - hoone vundament	12 - peldik
4 - hoone vundament	13 - tegutsev alajaam
5 - katlamaja	14 - tegutsev raadiomajakas
6 - silikaadist elamu	15 - hoone
7 - puitelamu rusu	16 - hoone rusu
8 - piirdeaed, kaskede read	17 - hoone
9 - angaar	

3. Fotod

Foto numbri järel sulgudes on pildifaili number.
Nurksulgudes on objekti number asukohaskeemil.

Foto 1 (001). Ollepa (Võhma) lennuväli. Sissesõiduteed Imavere-Viljandi maanteelt piirab kuusehekk. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 2 (004). Ollepa (Võhma) lennuväli. Piirdeaia [8] säilinud postid.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 3 (006). Ollepa (Võhma) lennuväli. Vaade kasarmu [2] juurest sissesõiduteele.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 4 (007). Ollepa (Võhma) lennuväli. Kasarmu rusudele [2] on veetud territooriumilt ehitiste jäänuseid. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 5 (008). Ollepa (Võhma) lennuväli. Kasarmu rusu [2].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 6 (125). Ollepa (Võhma) lennuväli. Kasarmu rusuhunnikus [2] paistab ka üksik stardiraja metallist katteplaat. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 7 (018). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [3] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 8 (019). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [3] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 9 (020). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [3] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 10 (023). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [3] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 11 (025). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [3] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 12 (029). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [4] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 13 (030). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [4] vundament. Kuna vundamendi ümbrus on väga puhas, siis tõenäoliselt on hoone ära veetud. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 14 (031). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [4] vundament, taga puudesalus vundament [3]. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 15 (035). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [4] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 16 (037). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [4] vundament.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 17 (041). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 18 (046). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 19 (048). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 20 (050). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 21 (052). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 22 (056). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5], taga paremal hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 23 (063). Ollepa (Võhma) lennuväli. Katlamaja [5].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 24 (073). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6], ilmselt ohvitseride elamu.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 25 (081). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 26 (083). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 27 (085). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 28 (090). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 29 (086). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 30 (098). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [6].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 31 (062). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [7].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 32 (105). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [7].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 33 (106). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [7].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 34 (107). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [7].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 35 (120). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [7].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 36 (011). Ollepa (Võhma) lennuväli. Maantee pool küljes on olnud soliidne piirdeaed [8].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 37 (013). Ollepa (Võhma) lennuväli. Piirdeaed [8] ja kahekordne kaserida.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 38 (014). Ollepa (Võhma) lennuväli. Piirdeaed [8].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 39 (016). Ollepa (Võhma) lennuväli. Tagapool on aiaks okastraat betoonpostidel.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 40 (130). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9], vasakul radarimägi [10], paremal [11].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 41 (137). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9],
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 42 (144). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9], vaade radarimäelt [11].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 43 (157). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 44 (160). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 45 (168). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 46 (171). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 47 (180). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 48 (186). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9] on seest puhas ja heas korras.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 49 (189). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 50 (190). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaari [9] sisemõõtmed: pikkus 19, laius 16 m, kõrgus 7 m. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 51 (193). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9]. Kõik paneelide kinnituspoldid on alles.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 52 (196). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9]. Ühelgi paneelil ei paista tehasemarkeeringut, ka „ametlikke” tekste pole säilinud, ainult paar „dembli”kriitseldust.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 53 (200). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9], vaade radarimäelt [10].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 54 (201). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9], taga radarimägi [11].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 55 (209). Ollepa (Võhma) lennuväli. Angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 56 (132). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [10] ja angaar [9].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 57 (). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [10].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 58 (152). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [11].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 59 (156). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [11 on osaliselt ära veetud.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 60 (158). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [11.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 61 (172). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [11], vaade angaari [9] katuselt.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 62 (162). Ollepa (Võhma) lennuväli. Radarimägi [10], paremal peldik [12].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 63 (167). Ollepa (Võhma) lennuväli. Peldik [12].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 64 (166). Ollepa (Võhma) lennuväli. Peldik [12].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 65 (216). Ollepa (Võhma) lennuväli. Alajaam [13] on rekonstrueeritud ilmselt raadiomajaka [14] tarbeks. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 66 (218). Ollepa (Võhma) lennuväli. Alajaam [13].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 67 (222). Ollepa (Võhma) lennuväli. Raadiomajakas [14].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 68 (229). Ollepa (Võhma) lennuväli. Raadiomajakas [14]. „Võhma raadionavigatsiooni seade”. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 69 (231). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15] ja selle taga olevad [16] ja [17] on jäänud ilma ligipääsuteeta põllusaarekestele. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 70 (238). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 71 (240). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 72 (270). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 73 (273). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15]. Riidenagi koridori seinal.
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

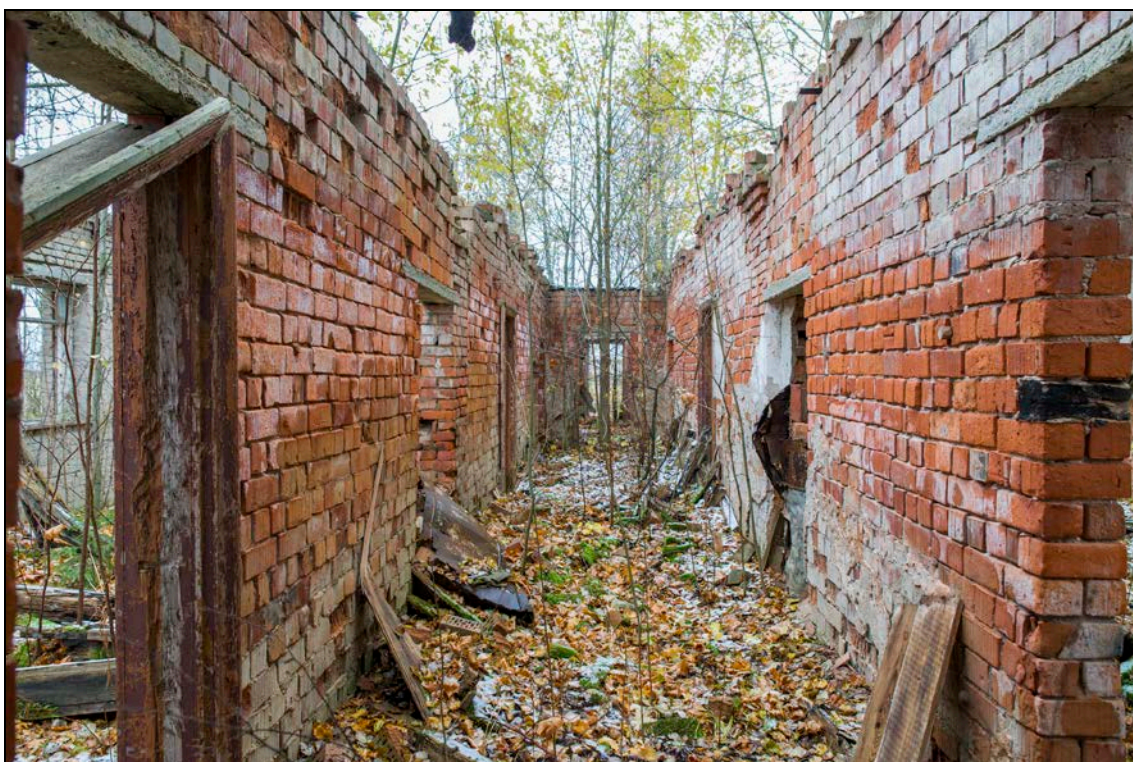

Foto 74 (307). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 75 (314). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15] põhjapoolses otsas on juurdeehitusena kinoputka. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 76 (317). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 77 (434). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 78 (441). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 79 (324). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 80 (329). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 81 (330). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 82 (332). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16]. Tundub olevat mingi majandushoonete ja katusealuste kompleks. Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 83 (341). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16], vasakul paistab hoone [15].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 84 (320). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 85 (325). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [16]. „ВДВ - воздушно десантные войска”
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 86 (345). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 87 (348). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 88 (353). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 89 (365). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 90 (369). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 91 (373). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 92 (357). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 93 (358). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 94 (397). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 95 (388). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 96 (416). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 97 (420). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

Foto 98 (424). Ollepa (Võhma) lennuväli. Hoone [17].
Foto Mart Mõniste 25.10.2016.

4. Täiendav info

NSV Liidu ja Venemaa relvajõud Eestis 20. sajandi lõpukümnendil.

Esimene osa: ülevaade Eestis asunud NSV Liidu ja Venemaa relvajõududest (v.a. merevägi).
Koostaja Jüri Pärn 2007

Võhma kuulsas lihakombinaadis kehtis äraspidine loogika

Egon Valdaru

<http://sakala.postimees.ee/1238670/vohma-kuulsas-lihakombinaadis-kehtis-araspidine-loogika>
Sakala 17. mai 2013

Omaaegsel Võhma lihakombinaadi direktoril Arvi Kotsaril tuli vahel teha asju, mis tuletasid meelde ühe maailmakirjanduse naljakama tegelase Ostap Benderi tegemisi.

Kotsar meenutab, et pika ajalooga Võhma lihakombinaadi uus hoone oli planeeritud kommunistliku noorsoo tähtsa löök-ehitisena.

«Seadmed ja materjalid olid eraldatud Nõukogude Liidu tehastest, paraku ei saanud need õigel ajal. Nii lähetati mind suure kodumaa avarustesse asju tagant tõukama. Naersime, et ole nagu Ostap Bender, kes peab kõigega imeväel hakkama saama. Kasutasin aga oma head suhtlemisoskust ja kõik laabuski,» jutustab ta.

Kui uus hoone 1975. aastal käiku läks, eraldati Kotsarile toona ülisuure boonusena Žiguli auto ostu luba.

Juba 1965. aastal ettevõttesse värvatud Kotsar liikus ametiredelil sujuvalt nii-öelda reamehest väejuhini. Ta alustas töölisena, seejärel oli keevitaja-lukksepp, edasi varustaja-ökonomist, katlamaja juhataja, peaenergeetik, bioloogiliste seadmete vanemmeister, tootmisdirektor ning aastatel 1989—1994 direktor.

Mitteparteilasest juht

«Olin toona Eestis üks väheseid, kelle kollektiiv direktoriks valis. Minu poolt hääletas 64 protsenti töötajatest. Parteilased olid vastu, sest ma ei olnud kompartei liige ega kavatsenud selleks ka saada, aga toonane esimene sekretär Jaak Allik ütles, et kui töökollektiiv usaldab, siis ei ole parteilisus määrav,» kõneleb Arvi Kotsar.

Muu hulgas tekitas parteilastes kõhedust asjaolu, et kombinaadis hoiti riigi liha- ja soolareservi ning nende kohta olid salastatud dokumendid. Küsiti, kuidas saab mitteparteilane võtta vastu salastatud dokumente. «Aga näed sai,» ütleb Kotsar muiates.

Absurdseid seiku on tal meeles veelgi. **Näiteks kuidas katlamaja ehitati kombinaadist poolteise kilomeetri kaugusele. «Võhma lähistel asunud sõjaväe lennuvälja ülem tõmbas sirkliga joone ja teatas, et sellest lähemale kõrgehitist tulla ei tohi — seega korsten sinna ei passinud. Soojustus tulid seetõttu tohutud.** Pealegi tekkis paekivipinnase tõttu kevaditi kõrgvesi. Pidime meeletult vaeva nägema, et vett välja pumbata.»

/ .../

Mälestuskilde suure sõja algusest. Karl Luht

Viljandi Muuseumi toimetised II (2011)

Kevadel 1941 algas Võhmase lennuvälja ehitamine. Väikesed kallurid vedasid Olustverest liiva, kruusatee tolmas. Kui tuul puhus tee poolt, oli meie õu tolmu täis. Elasin vanematega Tallinna–Viljandi maantee ääres, kolme kilomeetri kaugusel Võhmast Võhmasaare külas Tooma talus. Ka talu maad kulgesid umbes kilomeetri ulatuses rööbiti teega. / ... /

Lennuväljaalused maad omanikele tagasi
Eesti Sõna 20. märts 1942, nr 64 lk 2

Lennuväljaalused maad omanikele tagasi

Viljandi välikomandandi poolt on tehtud Viljandi maavalitsusele teatavaks, et enamlaste poolt lennuväljade alla võetud alad Võhma ja Põltsamaa juures tuleb tagasi anda nende endistele omanikele.

See korraldus teeb erilist rõõmu paljudele Võhma ja Põltsamaa rajooni talunikele, kellelt enamlased maa röövisid selleks, et sinna hakata ehitama lennuvälju. Need alad olid suured õige mitu ruutkilomeetrit, ja kuna siin oli tegemist põllupinnaga, siis kaotasid paljud talud oma maa.

Eriti kurb oli jälgida venelaste lennuväljade rajamist Võhma juures Viljandi-Tallinna maantee ääres. Sinna toodi Venemaalt üle 5000 kaitsus tööliste, kes kohe rakendati sunnitöö korras lennuväljale tööle. Elama asutati need venelased Võhma rahvamaajja, mis oli üks avaramaid ja kaunimaid Eestis. Venelased magasid siin 4-kordsetel naridel ülestikku, ja mitte ükinda rahvamaaja, vaid

ka selle ümbrus oli varsti mustem ja räpasem kui meie kõige viletsam hertsik.

Saksa võidukate vägede saabudes jäid Võhma ja samuti ka Põltsamaa lennuväli maha segaminisongituna. Nüüd saavad endised omanikud jälle endised põllumaad tagasi, kuid osalt on need maad nii rikutud, et korralikku põldu, vähimalt esialgu, enam loota ei ole. Rohkem kui meetripaksune mustamullakiht on veetud teisale, asemele on toodud määratu suured kuhjad liiva ja kruusa ja kohati on suudetud isegi rajada tsemendisegust starditeid.

Kuidas neid maid nüüd kasutama hakata, on alles selgitamata. Õnneks on seda segaminisongitud ja rikutud pinda võrdlemisi vähe; venelased ei suutnud veel oma mõttetuid kavatsusi nii suurejooneliselt rakendada, et kõik „plaanis“ ettenähtud alad oleksid langenud nende ohvriks; nii mõnedki talud saavad oma alad päris korraliku põllupinnaga tagasi.

Kohalik pärimus (25.10.2016)

Lõo talu perenaine (?):

Lennuväljal baseerusid transpordilennukid, suured. Neid oli ikka päris palju. Ükskord suvel oli meie talu juures põllu peal terve välitelkide rodu, sõdurid elasid seal.

Kui oli Vilniuse veresaunⁱ, toodi siia kasarmutesse dessantväelaste üksus ja siit viidi nad Vilniusse. Suurte veoautodega viidi siit ära, põllu sonkisid üles.

ⁱ Vilniuse veresaun leidis aset 1991 11.-13.jaanuaril, mil Leedu iseseisvuslased kaitsesid Vilniuse teletorni ja neid ründas Nõukogude Liidu sõjaväe ja NSV Liidu Riikliku Julgeoleku Komitee eriüksus "Alfa". Nõukogude sõjaväelased tapsid 14 ja haavasid üle 1000 leedulase.